

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ

**КОЛЕДЖ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА «КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА
АКАДЕМІЯ ТАНЦЮ ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ»**

(КМАТ ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ)

УХВАЛЕНО

Рішенням Вченої ради
Коледжу хореографічного мистецтва
«КМАТ імені Сержа Лифаря»

Протокол № 5 від 26.06.2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Коледжу хореографічного
мистецтва «КМАТ імені Сержа
Лифаря»

Вячеслав КОЛОМІЄЦЬ

26 червня 2026 р.

АНАЛІЗ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

РОБОЧА ПРОГРАМА

**освітнього компонента
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

**за спеціальністю В6 Перформативні мистецтва
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки**

Київ – 2026

Обговорено та рекомендовано до використання у освітньому процесі на засіданні кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін (протокол № 7 від 25.06.2026 р.)

Обговорено та рекомендовано до використання в освітньому процесі на засіданні Навчально-методичної ради КМАТ імені Сержа Лифаря (протокол № 6 від 24.06.2026 р.)

Укладач: Панчішна К. Л. викладач кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін КМАТ імені Сержа Лифаря.

Викладач: Панчішна К. Л., викладач кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін КМАТ імені Сержа Лифаря.

Аналіз музичних творів. Робоча програма освітнього компонента першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Уклад.: Панчішна К.Л. – К.: КМАТ імені Сержа Лифаря, 2026 р. – 45 с.

© КМАТ імені Сержа Лифаря, 2026

ЗМІСТ

1. Опис освітнього компонента
2. Мета та завдання освітнього компонента
3. Програма освітнього компонента
4. Структура освітнього компонента
5. Теми для практичних занять
6. Теми для самостійного опрацювання
7. Методи та форми навчання
8. Методи оцінювання та контролю
9. Питання до екзамену
10. Оцінювання результатів навчання
11. Методичне забезпечення
12. Рекомендована література
13. Методичні рекомендації щодо організації навчальної роботи з курсу «Аналіз музичних творів»

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, ступінь вищої освіти	Характеристика освітнього компонента
		Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Цикл спеціальної підготовки
Загальна кількість годин –90	Спеціальність В6 Перформативні мистецтва Спеціалізація В6.03 Хореографічне мистецтво	Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
		2-й
		Лекції
		24
		Практичні
		24 год
		Семінарські
		6 год.
		Самостійна робота
		36 год
Вид контролю: екзамен у II семестрі		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання 60% / 40%.

2. Мета та завдання освітнього компонента

Метою вивчення курсу «Аналіз музичних творів» є формування у здобувачів хореографічної освіти комплексного бачення засобів музичної виразності в образному змісті музичного твору, розвиток аналітичного підходу до слухового сприйняття музичного тексту й системних знань музичної лексики в контексті жанрово-стильового розмаїття.

Курс націлено на вироблення вміння фахово застосовувати знання про будову музичного твору у міжисциплінарному просторі хореографічного мистецтва

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є:

- Формування музично-аналітичного мислення.
- Розвиток музичної грамотності: вміння розпізнавати на слух образний зміст музичної інтонації, здобуття системного уявлення про музичне фразування.
- Збагачення понятійно-категоріального апарату музичною термінологією, здатність до фахового застосування музичної лексики.
- Формування здатності до цілісного уявлення композиції твору по головним та вторинним ознакам засобів музичної виразності.
- Розвиток здатності до узагальнення музичного тексту на слух в вокальних, інструментальних та пластичних творах мистецтва.
- Формування асоціативного бачення музичного твору через театральні, кінематографічні, літературні та образотворчі втілення.
- Підготовка до балетмейстерської діяльності.
- Вироблення вміння інтегрувати набуті знання в творчо-виробничу практику.
- Спрямування до комунікативної професійної співпраці із представниками музичної спільноти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі ВО повинні:

знати:

- Місце музичного твору в контексті різних видів мистецтва,
- Визначення понять музичної лексики,

- Складові музичної форми та змісту,
- Роль музики у хореографічних творах.

вміти:

- аналізувати музичні твори за засобами музичної виразності;
- встановлювати приналежність музичних творів за спільними жанровими ознаками.
- розпізнавати форми музичних творів та їхні складові за слуховими уявленнями;
- розпізнавати ладо-інтонаційну основу, розмір, метро-ритмічні особливості, темпи музичних творів, та застосовувати музичну термінологію.
- застосовувати здобуті знання у фаховій постановчій діяльності,

Опанування освітнього компоненту сприяє формуванню наступних компетентностей:

загальні компетентності:

ЗК02 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

спеціальні компетентності:

СК01 Усвідомлення ролі культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин;

СК02 Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури.

Опанування освітнім компонентом сприяє наступним результатам навчання:

ПР02 Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі діяльності.

ПР06 Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.

ПР07 Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виражально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проєкту.

Зміст курсу узгоджується з програмними результатами навчання (ПР), загальними (ЗК) та спеціальними компетентностями (СК) освітньої-професійної програми "Хореографія"

№ лекц.	Тема лекції	Відповідні ПР	Відповідні ЗК та СК	Відображення в тематиці
1	Вступ до курсу «Аналіз музичних творів». Зв'язок з освітнім компонентом «Історія музичного мистецтва»	ПР06, ПР07	ЗК02, СК01, СК02	Формування розуміння ролі аналізу музичних творів у професійній підготовці хореографа. Усвідомлення взаємозв'язку історії музичного мистецтва, культури та хореографічної творчості.
2	Музичний тезаурус Античності та його вплив на розвиток музичного мистецтва	ПР02, ПР06	ЗК02, СК01, СК02	Формування уявлення про витoki музичної культури, її історичний розвиток та значення для сучасного мистецтва.
3	Інтонаційно-образна основа музичних творів	ПР07	ЗК02, СК02	Розвиток уміння визначати інтонаційно-образний зміст музичного твору та пов'язувати його зі стильовими особливостями відповідної історичної доби.
4	Хронотипічна структура музичної фрази та її засоби виразності	ПР02, ПР07	ЗК02, СК02	Формування розуміння закономірностей побудови музичної фрази та історичного розвитку засобів музичної виразності.
5	Динамічні та артикуляційні прийоми музичного фразування	ПР07	ЗК02, СК02	Розвиток уміння аналізувати роль динаміки й артикуляції у створенні художнього образу та їх відповідність стилю музичного твору.
6-9	Музична форма (Проста, складна, наскрізні види)	ПР02, ПР07	ЗК02, СК02	Формування знань про закономірності побудови музичних форм, розвиток навичок аналізу структури твору та визначення її стильових особливостей.

10-11	Циклічні форми (Сюїта, вокальні та інструментальні цикли)	ПР02, ПР06, ПР07	ЗК02, СК01, СК02	Формування цілісного уявлення про циклічні музичні форми, їх історичний розвиток і культурне значення.
12-14	Сонатно-симфонічні цикли, опера, балет)	ПР02, ПР06, ПР07	ЗК02, СК01, СК02	Розвиток уміння аналізувати великі музичні форми, визначати їх жанрові та стильові ознаки, усвідомлювати місце музично-театральних жанрів у світовій культурі.
15	Огляд сучасних музичних стилів: імпресіонізм, експресіонізм та джаз-модерн.	ПР02, ПР06, ПР07	ЗК02, СК01, СК02	Формування знань про особливості музичних стилів ХХ–ХХІ століть та їх значення для сучасної мистецької й хореографічної практики.
16	Підсумкова лекція	ПР02, ПР06, ПР07	ЗК02, СК01, СК02	Узагальнення знань про закономірності розвитку музичного мистецтва, формування здатності комплексно аналізувати музичний твір та використовувати результати аналізу у професійній діяльності хореографа.

Освітній компонент «Аналіз музичних творів» спрямований на формування у здобувачів освіти цілісного розуміння закономірностей розвитку музичного мистецтва, його жанрово-стильових особливостей та засобів музичної виразності. У процесі опанування курсу здобувачі набувають умінь аналізувати музичні твори в історико-культурному контексті, визначати особливості музичної форми, жанру та стилю, а також застосовувати результати аналізу під час професійної діяльності у сфері хореографії.

Саме тому зміст ОК найбільш повно забезпечує формування:

- **ЗК02** — через осмислення історичного розвитку музичної культури як складової світової культурної спадщини;
- **СК01** — через усвідомлення ролі музичного мистецтва у розвитку культури та суспільства;
- **СК02** — через аналіз історичних етапів розвитку музичного мистецтва, його жанрів, стилів і закономірностей.

Відповідно ОК забезпечує досягнення програмних результатів навчання **ПР02, ПР06 та ПР07**, які пов'язані з розумінням культурних цінностей, ролі мистецтва в суспільстві та використанням знань з історії мистецтв під час професійної діяльності хореографа.

3. Програма освітнього компонента.

Розділ I. Лексичний феномен музичного мистецтва.

Тема 1. Вступ до курсу «Аналіз музичних творів».

Розкривається предмет, мета й завдання дисципліни, її місце у системі хореографічної освіти. Висвітлюються взаємозв'язки музичного мистецтва з історією театру, літературою, пантомімою, соціокультурою людства; висвітлюються етапи розвитку театральної музичної традиції від становлення до розмежування на види мистецької дії (драматичний театр, опера, балет).

Розділ присвячений базовим поняттям музичної мови — від давньогрецького музичного тезаурусу до сучасності.

Зміст лекції:

- Визначення розуміння аналізу музичного твору в контексті хореографічного мистецтва. Відмінність між слуханням музики та її аналізом на слух.
- Місце курсу в системі хореографічної освіти: зв'язок з історією музичного мистецтва та балетмейстерською діяльністю.
- Визначення поняття музичної лексики як системи знаків, що передають художній зміст.
- Принципи побудови курсу: від мікроелементів до макроструктур, від форми до стилю.
- Короткий огляд усіх розділів та їхнє практичне значення для хореографа.

Завдання для практичного заняття:

- Коли ви слухаєте пісню — на що звертаєте увагу? Чи хотіли б навчитися розуміти образ без слів?
- Як ви думаєте, чи є принципова різниця між музикою, яку ви слухаєте у повсякденному побуті, і музикою, яку чуєте в хореографічних залах?

- Назвіть хореографічний твір, де на вашу думку музика і рух становлять ідеальне ціле. Чому?

Завдання для самостійної роботи

- Опрацювати вступну частину посібників: Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. «Аналіз музичних творів» с. 5-6; Степурко В. І. Аналіз музичних творів с. 5-15.
- Прослухати фрагмент на вибір (балетний приклад, народно-сценічний танець, п'єсу, сучасний твір) і написати 10–15 речень: як ви зрозуміли музичний образ та його логіку.

Скласти особистий «музичний словник» — вписати 10 музичних термінів, які вже знаєте, і 10 — яких ще не розумієте.

Рекомендована література

1. Аналіз музичних творів: навчальний посібник. Друге видання, виправлене та доповнене / Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2022. – 108 с.
2. Степурко В. І. Аналіз музичних творів : навчальний посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.

Тема 2. Музичний тезаурус Античності та його вплив на розвиток музичного мистецтва.

Звернення до витоків базових музичних понять у давньогрецькій традиції, з метою унаочнити античну теорію ладів і гармонії як фундаментальні для усїєї європейської музичної культури.

Зміст лекції:

- Музика в системі давньогрецької освіти. Музика як риторика і як мистецтво (антична тріада слово-музика-танець).
- Вчення Аристотеля про вплив ладо-гармонічної сфери музики на емоційний стан людини (теорія «етосу» ладів). Взаємозв'язок ладів з почуттями людини.
- Давньогрецькі лади та їх відповідники у сучасній музичній теорії: лади народної музики дорійський, фригійський, лідійський, міксолідійський. Східна традиція: пентатоніка.

- Формування повної системи діатонічного звукоряду. Поняття лад і гармонія в античному та сучасному розумінні.
- Вплив античної теорії на церковні лади Середньовіччя і далі — на класичну тональну систему.

Ключові терміни:

Лад — система висотних відносин між звуками, що визначає характер і настрої музики	Гармонія — узгодженість, стрункість; у сучасному значенні — вчення про акорди
Діатоніка — звукоряд із 7 ступенів без хроматичних альтерацій	Етос ладів — давньогрецьке вчення про вплив ладів на характер і поведінку людини
Тональність — система організації звуків навколо центрального (тоніка)	Модальність — музика, заснована на ладах, а не на тональності

Питання для обговорення:

- Як ви думаєте, чи справді різні лади викликають різні почуття? Наведіть приклади з вашого досвіду.
- Чи є у хореографії аналог «ладу» — певний рух або якість руху, що несе конкретне емоційне навантаження?

Завдання для самостійної роботи:

Опрацювати розділ методичних рекомендацій М.П. Калашнікова, Г. О. Хіріної с. 14-18.

- Прослухати по одному прикладу з вокальної та інструментальної музики (рекомендовано Ф. Шуберт в'ц. «Прекрасна Мельничиха» № 10 «Дощ сліз», Ф. Мендельсон ц. «Пісні без слів» «Баркарола», Р. Шуман ц. «Карнавал», п'єсу на вибір. Описати словами характер кожного твору. Порівняти відчуття.
- Знайти та прослухати один твір у церковному (модальному) ладі (наприклад, григоріанський хорал). Описати різницю з мажором/мінором.

Рекомендована література

- Калашнік М. П., Хіріна Г. О. Музичний тезаурус античності: Методичні рекомендації для самостійної роботи з освітнього компоненту "Історія зарубіжної музики" для здобувачів вищої освіти за спеціальністю А4.13 Середня освіта (Мистецтво, Музичне мистецтво), ОП "Музичне мистецтво в закладах освіти", ОП "Середня освіта (Музичне мистецтво)". Х: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2025. 60 с.

• **Тема 3. Інтонаційно-образна основа музичних творів**

Формування розуміння інтонації як першоцеглини музичного образу. Навчити розпізнавати типові інтонаційні моделі та пов'язувати їх із хореографічним змістом.

Зміст лекції:

- Поняття інтонації в музиці: інтонація як ядро музичного образу.
- Інтонація і мовна інтонація — спільні корені.
- Інтонації-символи в музиці: стійкі інтонаційні формули, що несуть типові образні значення через всю історію музики.
- Lamento (lamento bass) — інтонація скорботи, низхідний хроматичний рух. Генрі Перселл «Ламенто Дідони» з опери «Дідона та Еней».
- Широкий мелодійний висхідний рух, в залежності від темпу, інструментів, як підкреслення яскравих, піднесених емоцій, або світлої ностальгії, або героїчного образу.
- Поняття мотив, мелодія, інтонація: ієрархія музичних одиниць. Мотив — найменша значуща одиниця; мелодія — розгорнуте висловлювання.
- Зв'язок музичного мотиву з поетичними стопами метричної (античної) системи віршування. Музичний мотив, як і поетична стопа, має метричну основу — чергування тривалих долей з короткими та зв'язками між ними.
- Ямб (— —): відносно коротка → довга тривалість. Характер — піднесений, вольовий, наступальний. У музиці — затактова побудова, пунктирний ритм у дводольних розмірах, виражені акценти на затакт і постаценти на сильну долю такту у тридольних розмірах. Типовий для маршів, гімнів, героїчних образів. У хореографії — рух «на зльоті», поштовх, стрибок.
- Хорей (— —): довга → коротка тривалість. Характер — плавний, спадаючий, ліричний. У музиці — мотив підкреслює першу сильну долю. Затакт підготовчий, але не акцентований. Типовий для колискових, ліричних пісень. У хореографії — плавне завершення фрази, опускання, розкриття.
- Пеон (— — — —): три коротких одна довга тривалість. У музиці відповідає підготовчому етапу, або зв'язці між фразами.
- Висновок: ямбічна або хорейна природа мотиву визначає характер хореографічної фрази, пеон слугує для підготовки, зв'язки та переходів між фразами. Розпізнавання стопи у музиці — практичний інструмент

для хореографа при побудові, злитті між рухами та завершенні рухових фраз.

Ключові терміни:

Інтонація — виразна мелодична одиниця, що несе смислове навантаження	Мотив — мінімальна ритмо-мелодична одиниця (2–4 звуки)
Lamento — інтонація скорботи, плачу; низхідний хід	Мелодія – послідовність музичних звуків різної висоти та тривалості, об'єднана в єдину художню думку

Музичні приклади та репертуар:

- Г. Перселл. «Ламенто Дідони» з опери «Дідона та Еней» — приклад *lamento bass*
- С. С. Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм» Арія Анрія
- Ф. Лист симфонічна поема «Мазепа» героїчні інтонації.
- Дж. Россіні тема вальса з увертюри до опери «Сорока-кравець»
- М. Лисенко опера. «Тарас Бульба» героїчні теми з увертюри

Питання для обговорення:

- Які інтонації частіше зустрічаються у класичному балеті? Чому?
- Чи можна перекласти мовою руху інтонації *lamento*, або героїчні чи комічні мотиви? Якими ви уявляєте ці рухи?

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати «Ламенто Дідони» Перселла ліричні та героїчні теми з увертюри «Тарас Бульба», скрадливі, стримані інтонації з увертюри «Сорока-кравець». Заповнити аналітичну картку: образ, інтонація, засоби виразності.
- Знайти у відомому балеті сцену скорботи або прощання — визначити, яка інтонація лежить в основі музики.

Рекомендована література

1. Аналіз музичних творів: навчальний посібник. Друге видання, виправлене та доповнене / Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2022. – 108 с.

Тема 4. Хромотипічна структура музичної фрази та її засоби виразності.

Мета теми:

Сформувані чітке розуміння часової організації музики — метру, ритму, темпу та агогіки — як основи для хореографічного відтворення музичної думки у русі.

Зміст лекції:

- Час як основа музики і хореографії. Музика і танець — мистецтва часу і простору.
- Метр — рівномірне чергування сильних і слабких долей. Дво-, три-, чотиридольний метр. Метр і пульс у хореографії.
- Ритм — конкретний малюнок тривалостей у межах метру. Ритм як «обличчя» музики.
- Розмір — числовий запис метру (2/4, 3/4, 4/4, 6/8 тощо). Значення розміру для вибору хореографічної форми.
- Темп — швидкість виконання. Темп і характер образу. Психофізіологія темпу у виконавстві.
- Агогіка — тонкі відхилення від темпу як засіб виразності. Відмінність від *rubato*.

Термінологічний словник темпів:

Largo — дуже повільно, широко	Grave — важко, урочисто-повільно
Adagio — повільно, спокійно	Adagietto — трохи швидше за <i>adagio</i>
Andante — крокуючи, помірно	Andantino — трохи жвавіше за <i>andante</i>
Moderato — помірно	Sostenuto — стримано, витримано
Allegretto — досить жваво	Allegro — швидко, жваво
Vivo / Vivace — жваво, живо	Presto — дуже швидко
Rubato — вільний темп, «крадений» час	Ritenuato — відразу сповільнюючись
Ritardando (rit.) — поступово сповільнюючись	Accelerando (accel.) — поступово пришвидшуючись

Питання для обговорення:

- Як розмір впливає на вибір хореографічної лексики? Порівняйте 3/4 (вальс) і 4/4 (марш).
- Чи може хореограф «ігнорувати» агогіку, закладену композитором? Коли це виправдано?

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати 3 фрагменти в різних темпах. Визначити головну інтонацію, темп, розмір, записати ритмічний малюнок першого такту кожного.
- Обрати один фрагмент і показати, як зміна темпу змінює хореографічний характер.

Рекомендована література

1. Аналіз музичних творів: навчальний посібник. Друге видання, виправлене та доповнене / Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2022. – 108 с.

Тема 5. Динамічні та артикуляційні прийоми музичного фразування.

Навчити здобувачів хореографічної освіти сприймати і відтворювати у русі динамічні та артикуляційні нюанси музики — як найтонший інструмент передачі емоційного і драматургічного змісту.

Зміст лекції:

- Динаміка в музиці — рівень гучності як засіб виразності. Динаміка і драматургія: *crescendo* як наростання, *diminuendo* як спад напруги (іноді, піано може бути кульмінацією почуттів).
- Артикуляція — спосіб з'єднання звуків. Артикуляція і якість руху у хореографії — пряма аналогія.
- Фразування — музична думка у часі. Початок, кульмінація, завершення фрази. Дихання у музиці та у танці.
- Повторення: ямб і хорей в артикуляції. *Staccato* на ямбічній основі (— —) — уривчасте посилення до акцента. *Legato* на хорейчній основі (— —) — плавне спадання після акцентованої долі. *Marcato* підсилює ямбічний імпульс; *portato* — пом'якшує хорейчне завершення. Розуміння стопи допомагає хореографу узгодити якість руху з артикуляційним характером музики.

Термінологічний словник динаміки та артикуляції:

Forte (f) — голосно	Piano (p) — тихо
Fortissimo (ff) — дуже голосно	Pianissimo (pp) — дуже тихо
Mezzo forte (mf) — помірно голосно	Mezzo piano (mp) — помірно тихо
Crescendo (cresc.) — поступово голосніше	Diminuendo / Decrescendo — поступово тихіше
Sforzando (sfz) — різкий акцент	Subito piano — раптово тихо
Legato — зв'язно, плавно	Staccato — уривчасто, відривисто
Non legato — не зв'язно (між legato і staccato)	Tenuto — затримано, із натиском
Marcato — з акцентом, підкреслено	Portato — з м'яким акцентом на кожному звуці

Хореографічні паралелі:

Legato у музиці = плавний, перетікаючий рух у танці. Staccato = уривчастий, ізольований рух. Crescendo = наростання інтенсивності руху, збільшення амплітуди. Sforzando = різкий акцент, поштовх. Marcato = підкреслені, «карбовані» рухи. Ці паралелі — основа музично-пластичного синтезу.

Музичні приклади та репертуар:

- М. Равель. «Болеро» — *crescendo* як драматургічна основа всього твору
- Л. ван Бетховен. Соната «Місячна», ч. 1 — *legato* і динамічні нюанси
- К. Данькевич. «Лілея» — динамічні кульмінації у балетній партитурі
- М. Лисенко. «Наталка Полтавка» — динамічні контрасти у вокальних сценах
- К. Дебюссі. «Місячне сяйво» — *pp* і *diminuendo* як засіб колористики

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати «Болеро» Равеля. Описати динамічну дугу твору. Як би ви побудували хореографію, слідуючи цій дузі?
- Виконати одну й ту саму просту танцювальну фразу тричі: *legato*, *staccato*, *marcato*. Описати різницю в характері.

Рекомендована до розділу література

1. Жаркова В. Б. Історія західної музики: Homo Musicus від античності до бароко : навч. Посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.
2. Калашник М. П., Хіріна Г. О. Музичний тезаурус античності : метод. Рек. Харків, 2025. 62 с.
3. Оганезова-Григоренко О. В. Почуття ритму як особлива форма усвідомлення інтонаційного враження. Музичне мистецтво і культура. 2022. Вип. 1(35). С. 5–15. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-35-1-1>
4. Юферова Г. Музикознавчий аналіз як пізнання художньої логіки твору. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 64, т. 2. С. 154–159.

РОЗДІЛ II. МУЗИЧНА ФОРМА: ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ

Розуміння музичної форми, як архітектоніки мистецького образу, архітектурним планом майбутньої постановки. Розділ охоплює всі основні форми — від простих (речення, період) до складних (рондо, варіації).

Тема 6. Прості форми: музичне речення, період, двочастинна та тричастинна форма

Мета теми:

Сформувати розуміння базових структурних одиниць музики як основи для побудови хореографічної композиції.

Зміст лекції:

- Музичне речення — основна структурна одиниця. Квадратне речення (4 такти): питання — відповідь. Аналогія з хореографічним «реченням» — рухова фраза.
- Музичний період — два речення (8 або 16 тактів). Принцип питання і відповіді на рівні більшої структури. Квадратний і неквадратний (розширений) період.
- Проста двочастинна форма (ab): два самостійних розділи. Принцип контрасту. Приклади у вокальній та інструментальній музиці.
- Проста тричастинна форма (aba): повернення до початкового матеріалу після контрастної середини. Принцип симетрії та арки. Трип'ятичастинна форма (abcba).
- Хореографічна паралель: двочастинна форма = дует / сольний номер з контрастним розділом. Тричастинна = класична схема «експозиція — розвиток — реприза».

Схеми форм:

Речення: [a – a'] (4–8 тактів)

Період: [речення 1 (запитання) + речення 2 (відповідь)] (8–16 тактів)

Двочастинна: [a (період) | b (новий матеріал)]

Тричастинна: [a (початковий матеріал) | b (контраст) | a (реприза)]

Музичні приклади та репертуар:

- Ф. Шопен. Мазурки (більшість — тричастинна форма)
- Й. С. Бах. Менует з «Нотного зошита Анни Магдалини» — проста двочастинна форма
- Д. Бортнянський. Сонати для клавіру — прості форми у класичному стилі
- М. Лисенко. Мазурки (C-dur, c-moll), Елегія fis-moll неквадратний період з тематичним розвитком.
- А. Дворжак «Мелодія» приклад розширеного періоду

Практичне завдання: побудувати разом графік перетворення музичного фрагменту "Варіація Базиля" з балету Мінкуса "Дон Кіхот" в електромагнітні хвилі в програмі Sonic Visualiser. Проаналізувати форму та динаміку твору на графіку.

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати мазурку Шопена. Визначити форму позначити розділи у схемі.
- Підписати розділи форми на графіку Варіації Базиля з балету «Дон Кіхот» зробленої на уроці в програмі Sonic Visualiser

Тема 7. Складні форми: складна двочастинна та тричастинна форми.

Мета теми:

Розширити розуміння музичної форми до рівня великих композицій, що охоплюють кілька простих форм, і побачити їхній зв'язок із великими хореографічними формами.

Зміст лекції:

- Складна двочастинна форма: кожен з двох розділів є самостійною простою формою. Характерна для ораторій, великих інструментальних п'єс.
- Складна тричастинна форма (da capo): А (проста форма) — В (тріо або епізод) — А (da capo, повторення першого розділу без змін або зі змінами). Характерна для менуетів, скерцо, маршів.
- Роль тріо у складній тричастинній формі: контраст тональності, фактури, образу. Як правило, більш ліричний і простий за фактурою розділ.
- Хореографічна паралель: складна тричастинна форма = структура класичного па-де-де або великого жанрового танцю з тріо. Тріо — момент ліричного відступу або сольного виступу.

Схема складної тричастинної форми:

А (розділ 1, проста форма — напр. АВА) || В-тріо (нова проста форма) || А da capo (повторення розділу 1)

Музичні приклади та репертуар:

- *М. Лисенко. Полонез* — складна тричастинна з тріо
- *Ем. Вальдтейфель. Польки, вальси*
- *К. Данькевич. «Лілея»* — вальс, складна форма у балетному контексті
- *Д. Бортнянський. Квартети* — приклади складної форми у класичному стилі
- *Й. Штраус. Полька «Трик-трак»* — тріо як контраст (порівняльний приклад)
- *Л. Мінкус «Grand ра»*.

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати скерцо Бетховена. Позначити на папері всі розділи, момент початку тріо, da capo.
- Переглянути відеозапис па-де-де з класичного балету. Визначити, якій музичній формі відповідає структура номера.

та тричастинна

Тема 8. Наскрізні форми: Рондо

Мета теми:

Дати розуміння рондо як форми, де принцип повторення і контрасту втілений найповніше, і показати його хореографічні відповідники.

Зміст лекції:

- Рондо (від фр. *ronde* — хоровод) — форма, заснована на чергуванні незмінного або варійованого рефрену (приспіву) та контрастних епізодів.
- Схема рондо: $a - b - a - c - a - d - a$. Рефрен (a) може повторюватись тонально або з незначними варіаціями. Епізоди (b, c, d) контрастують за тематизмом, тональністю, фактурою.
- Класичне рондо сонатного типу: $A - B - A - C - A - B - A$. Ближче до сонатної форми.
- Рондо у вокальній музиці: куплетно-приспівна форма як різновид рондо. Роль рефрену у драматургії.
- Поняття лейтмотиву (введення Р. Вагнером): коротка музична тема, пов'язана з конкретним персонажем, ідеєю або ситуацією. Лейтмотив як засіб музичної характеристики.
- Хореографічна паралель: рондо = структура з повторюваним лейтмотивним рухом або лейтобразом (рефрен) між контрастними епізодами. Масовий танець з рефреном — типовий приклад.

Ключові терміни:

Рефрен — незмінна (або варійована) тема, що повертається у рондо	Епізод — контрастний розділ між рефренами
Рондо — форма АВАСАДА...	Куплет — строфа пісні, що змінює текст при незмінній мелодії
Приспів (хорус) — незмінна частина пісні = рефрен	Лейтмотив — музична тема, пов'язана з персонажем або ідеєю

Музичні приклади та репертуар:

- *В. А. Моцарт. Рондо-фінали сонат — рондо сонатного типу*
- *С. Гулак-Артемовський. «Запорожець за Дунаєм» — куплетно-рефренні форми в українській опері*

- *М. Лисенко. «Наталка Полтавка» — пісні з рефреном як рондо-принцип*
- *Ж. Бізе. «Кармен», Куплети Тореадора — рондо у вокальній сцені*
- *К. Данькевич. Балет «Лілея» — рондо у хореографічному контексті: лейтмотив-рефрен народної пісні «Ой зійди зіронька»*

 Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати «До Елізи» Бетховена. Позначити всі рефрени та епізоди. Скільки разів повертається рефрен?
- Придумати хореографічну рондо-структуру: описати, яким буде рефрен (рух або образ) і три різних епізоди.

Тема 9. Наскрізні форми: Варіації

Мета теми:

Розкрити принцип варіаційного розвитку як один із найважливіших у музиці й хореографії — здатність змінювати тему, зберігаючи її впізнаваність.

Зміст лекції:

- Варіації — форма, де тема (*cantus firmus* або оригінальний матеріал) повторюється з послідовними змінами — варіаціями.
- Принцип монотематичного розвитку: вся форма виростає з однієї теми через її трансформацію. Це — один із фундаментальних принципів музичної логіки.
- Типи варіацій: орнаментальні (мелодія прикрашається), жанрові (тема перетворюється на марш, мазурку, ноктюрн), характерні (зміна образу), поліфонічні.
- Варіації на *basso ostinato* (незмінна тема в басу): найдавніший тип, Пассакаля і Чакона.
- Хореографічна паралель ширша: варіація у балеті (сольний танець) може мати тричастинну форму в експозиції образу, але тема головного персонажа, варіюється залежно від драматургічної ситуації.

Ключові терміни:

Варіація — змінений повтор теми	Монотематизм — розвиток із однієї теми
Ornamental variations — прикраса мелодії при збереженні її контуру	Basso ostinato — незмінний бас як основа варіацій
Пассакаля — форма варіацій на остинатну тему в басу	Чакона — близька до пассакальї; спочатку — іспанський танець

Музичні приклади та репертуар:

- В. А. Моцарт. 12 варіацій на народну тему «*Ah vous dirai-je maman*» (О, чи розповісти вам, мамо) — орнаментальні варіації
- Й. С. Бах. Пассакалья до мінор — варіації на *basso ostinato*
- Й. Брамс. Варіації на тему Генделя — великий варіаційний цикл
- Л. Мінкус. Варіації з «Баядерки» — хореографічна варіація у балеті

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати Варіації Моцарта на тему «*Ah vous dirai-je maman*». Визначити тип кожної варіації (орнаментальна, жанрова тощо).
- Написати міні-есе: як принцип монотематичного розвитку може бути використаний у хореографічній композиції?

Рекомендована до розділу література

1. Сенник О. Д. Аналіз музичних творів : навч. посіб. Київ, 2025. 133 с.
2. Степурко В. І. Аналіз музичних творів : навч. посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.
3. Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. Аналіз музичних творів : навч. посібник. Вінниця, 2022. 108 с.
4. Шурдак М. І. Аналіз музичних творів. Ч. 1 : метод. рек. Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 23 с.

РОЗДІЛ III. КОМПОЗИЦІЯ І ДРАМАТУРГІЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЦИКЛІЧНОЇ ФОРМИ

Розділ присвячений великим циклічним формам — сонатно-симфонічним циклам, опері, сюїті та балету. Студенти вчать читати «великий сюжет» музики і переводити його на мову хореографічного мислення.

Тема 10. Сюїтні цикли. Танцювальні форми барокко.

Мета теми:

Дослідити принципи музичної лексики танцювальних старовинних жанрів в їхній єдності образного змісту; показати пряму спадкоємність між музичними формами, інтонаційною природою та метро-ритмічним втіленням старовинної танцювальної сюїти та співвідношенням музичних засобів виразності в драматургії сучасного хореографічного репертуару.

Зміст лекції:

- Сюїта — цикл п'єс, зазвичай у формі танців. Від лат. *sequentia* — послідовність. Принцип контрасту темпів і характерів між частинами.
- Барокова сюїта (XVII–XVIII ст.): чотири обов'язкові танці — алеманда, куранта, сарабанда, джига.
- Алеманда — повільний, урочистий 4-дольний танець. Витоки в Німеччині. Розмір 4/4. Рівномірний ритм.
- Куранта — жвавий 3-дольний танець. Французька і італійська традиції. Розмір 3/4 або 6/4.
- Сарабанда — повільний, скорботний 3-дольний танець. Іспанські витоки. Другий наголос сильніший. Розмір 3/4.
- Джига — стрімкий 6-дольний танець. Ірландсько-англійські витоки. Тріольна ритміка. Розмір 6/8.
- Вставні танці: гавот (2/2, жвавий, з'являється між сарабандою і джигною), менует (3/4, витончений), бурре (2/2, стрімкий).
- Бальні танці XIX ст.: полонез (4/4, урочистий польський хід), па де патінер (вальс-ковзаняр), падеграс, фігури кадрили.

Порівняльна таблиця старовинних танців:

Танець	Темп	Розмір	Характер
Алеманда	Помірно	4/4	Урочистий, плавний; рівномірний рух
Куранта	Жваво	3/4	Стрімкий, легкий; ковзання
Сарабанда	Повільно	3/4	Скорботний, важкий; акцент на 2-й долі
Джига	Швидко	6/8	Стрімкий, тріольний; завзятий
Гавот	Помірно	2/2	Витончений; починається з другої половини такту
Менует	Помірно	3/4	Граційний, аристократичний
Полонез	Помірно	3/4	Урочистий хід; пунктирний ритм

Музичні приклади та репертуар:

- *Й. С. Бах. Французька сюїта № 2 до мінор* — всі 4 обов'язкові танці
- *Й. С. Бах. Сюїта для оркестру № 2* — гавот, менует, бурре, жига
- *Г. Ф. Гендель. Сюїти для клавесину* — порівняння стилів

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати всі 4 обов'язкові танці з Французької сюїти Баха. Описати характер кожного і уявити відповідний рух.
- Знайти відеозапис виконання старовинного танцю (менует, гавот). Порівняти музичні та хореографічні особливості.

Тема 11. Вокальні та інструментальні цикли.

Мета теми. Сформувати у здобувачів хореографічної освіти уявлення про вокальні та інструментальні цикли як складні музичні форми, розкрити принципи їхньої композиційної єдності та навчити застосовувати навички аналізу циклічних творів для інтерпретації музичного матеріалу в хореографічній практиці.

Зміст лекції:

- Поняття музичного циклу як форми об'єднання самостійних частин у єдине ціле
- Вокальний цикл та інструментальний цикл: спільне і відмінне
- Основні ознаки циклічної форми: контраст, наскрізний розвиток, тональна єдність
- Принципи об'єднання частин циклу: образний, тематичний, жанровий
- Драматургія циклічних творів: від задуму до фіналу
- Засоби музичної виразності як основа цілісності циклу
- Можливості використання циклічних творів у хореографічних постановках.

Музичні приклади та репертуар:

- Ф. Шуберт в. цикл «Прекрасна Мельниківна»
- Р. Шуман в. цикл «Кохання поета»
- Р. Шуман ф. цикл «Метелики».
- М. Лисенко в. цикли на тексти українських поетів
- Ф. Мендельсон «Пісні без слів»
- А. Вівальді «Пори року».
- Ф. Ліст «Симфонічні поеми»

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати два вокальних твори та два інструментальних з рекомендованих циклів.
- Зробити аналіз музичної форми, засобів виразності..

Тема 12. Сонатно-симфонічний цикл

Мета теми:

Розкрити логіку сонатно-симфонічного циклу як вищого досягнення класичної музичної думки; показати, як принципи сонатної форми визначають драматургію хореографічного твору.

Зміст лекції:

- Сонатно-симфонічний цикл — багаточастинний твір (соната, симфонія, концерт, квартет). Зазвичай 3–4 частини з контрастними темпами і характерами.
- Сонатна форма — структура першої (і іноді фінальної) частини циклу. Три великих розділи: ЕКСПОЗИЦІЯ – РОЗРОБКА – РЕПРИЗА + КОДА.
- Експозиція: подання двох контрастних тем — головної партії (активна, вольова) і побічної партії (більш лірична, м'якша). Заключна партія.
- Розробка: динамічна зона конфлікту, де теми дробляться, зіштовхуються, трансформуються. Найбільш напружений розділ.
- Реприза: повернення обох тем у головній тональності — розв'язання конфлікту. Кода — підсумок, завершення.
- Хореографічна паралель: сонатна форма = структура балетного акту: зав'язка (експозиція персонажів) — розвиток і конфлікт — розв'язання.

Схема сонатної форми:

ЕКСПОЗИЦІЯ [Головна партія (Тт) | Зв'язуюча | Побічна партія (Дт) | Заключна]

РОЗРОБКА [Розвиток і трансформація тем]

РЕПРИЗА [Головна партія (Тт) | Побічна партія (Тт!) | Заключна]

КОДА [Підсумок]

Музичні приклади та репертуар:

- *В. А. Моцарт. Симфонія № 40 соль мінор, ч. 1* — класичний зразок сонатної форми

- *Л. ван Бетховен. Соната «Патетична», ч. 1 — сонатна форма з повільним вступом*
- *К. Данькевич. Балет «Лілея» — сонатний принцип у балетній драматургії*
- *Б. Лятошинський. Симфонія № 3, ч. 1 — сонатна форма в українській симфонічній традиції*

 Питання для обговорення:

- Головна і побічна партії сонатної форми — це конфлікт чи діалог? Проведіть паралель із парою у балеті.
- Розробка у сонатній формі — найнапруженіший момент. Як би ви відтворили це у хореографії?

 Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати першу частину Симфонії № 40 Моцарта. Позначити початок кожного розділу на шкалі часу.
- Накреслити «сонатну» схему будь-якого відомого вам балету (за актами і сценами).

Тема 13. Опера. Композиція і драматургія циклу

Мета теми:

Розкрити специфіку оперної драматургії — синтезу музики, тексту, сценічної дії — як взірця музично-театрального мислення, близького до балетного.

Зміст лекції:

- Опера як синтетичний жанр: музика + поезія + театр + декорації. Паралель з балетом як синтезом музики, руху, сценографії.
- Структура опери: увертюра, дії і картини, речитативи, арії, ансамблі, хори. Роль кожного елементу в драматургії.
- Лейтмотиви в увертюрі та діях оперного циклу.
- Манера *bel canto* — «прекрасний спів». Широка, плавна, співуча мелодична лінія як вираз благородства, краси, піднесеного почуття. Арії з італійських опер.
- Речитативність як принцип монологу, діалогу, полілогу — музична мова, наближена до мовлення. Речитатив *secco* – з мінімальним музичним супроводом та речитатив *accompagnato* – у супроводі оркестру, підсилює емоційність тексту. Комічні, героїчні образи в опері *buffa*.
- Аналіз репертуару: В. А. Моцарт «Чарівна флейта» — жанровий синтез, чарівна казка; Дж. Россіні «Сорока-злодійка» — *buffa*

з серйозним підтекстом; Ж. Бізе «Кармен» — реалізм, іспанський колорит; Дж. Верді «Травіата» — ліризм і трагедія; Дж. Пуччіні «Тоска» — вердіанська традиція і веризм; С. Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм» — перша українська опера. Лібретто – фреймовий опис.

Ключові терміни:

Лейтмотив — тема-символ персонажа або ідеї	Арія — розгорнутий сольний номер у опері
Речитатив — спів, наближений до мовленнєвої інтонації Кантилена — широка, плавна, виразна мелодія	Увертюра — оркестровий вступ до опери Bel canto — стиль співу, заснований на красивій кантиленній лінії
Ансамбль — спільний спів кількох солістів	Лібрето — текст опери
Веризм — оперний стиль кін. XIX ст., реалістичні сюжети	Buffa — комічна опера

Музичні приклади та репертуар:

- В. А. Моцарт. «Чарівна флейта» — Арія Цариці ночі (колоратура), дует Папагено і Папагени
- Ж. Бізе. «Кармен» — Хабанера, Куплети Торeadора, фінальна сцена
- Дж. Верді. «Травіата» — Арія Віолетти, дует Гермонт père et fils
- Дж. Пуччіні. «Тоска» — Арія «Vissi d'arte», фінальна сцена
- С. Гулак-Артемівський. «Запорожець за Дунаєм» — арії, ансамблі

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати Хабанеру з «Кармен». Визначити: жанр, форму, інтонаційний характер, ладову основу. Як би ви відтворили цей образ у хореографії?
- Знайти лейтмотив одного персонажа в будь-якій опері або балеті. Описати його.

Тема 14. Балет.

Мета теми: Розкрити музично-драматургічну природу балетного жанру через призму реформи Жана Жоржа Новера; сформувати розуміння того, як засоби музичної виразності створюють образну систему романтичного балету та визначають характер хореографічної дії.

Зміст лекції:

- Перехід від декоративного танцю до драматичного. Балет д'аксьон — балет-дія.
- Музична реформа Новера: від набору танцювальних номерів до наскрізної музично-драматургічної концепції. Увертюра, пантоміма, характерні та класичні номери — єдина система.
- Романтичний балет XIX ст.: фантастичне і реальне, сильфіди і земні персонажі. Поетика ілюзії і меланхолії музичними засобами виразності.

- Аналіз музичних фрагментів з балетів: А. Бурнонвіль — «Сильфіда» (муз. Г. Левенскольд); А. Адан — «Жизель» (музична характеристика персонажів, лейтмотиви); Л. Мінкус — «Корсар», «Дон Кіхот», «Баядерка» (яскравий мелодизм, чіткий ритм, танцювальність); Ф. Герольд — «Марна перестороженість»; Л. Деліб — «Копелія» (нова якість балетної оркестровки).
- Ліричні, комічні, героїчні та фантастичні образи засобами музичної виразності.

Музичні приклади та репертуар:

- А. Адан. «Жизель» — *Сцена божевілля, Адажіо з 2-го акту (лейтмотив)*
- Л. Мінкус. «Баядерка» — *Тіні, варіація Нікії*
- Л. Деліб. «Копелія» — *Мазурка, Вальс, Болеро (порівняння стилів)*
- Л. Мінкус. «Дон Кіхот» — *Grand pas de deux, варіації*

Питання для обговорення:

- Як змінилася роль музики у балеті після реформи Новера? Що відрізняє балетну музику Адана від барокової сюїти?
- Порівняйте образ Жизелі (реальна героїня) і Сильфіди (фантастична): як музика підкреслює цю різницю?

Завдання для самостійної роботи:

- Прослухати Сцену божевілля з «Жизелі». Описати: які засоби виразності використовує Адан для передачі психологічного зламу?
- Написати аналітичну слухову картку на один номер з балету Мінкуса або Деліба.

АНАЛІТИЧНИЙ ЕКСКУРС: «Сцена на сцені» в опері та балеті

Хронологія та концепція

Приєм «сцена на сцені» (theatre within theatre) — це драматургічна ситуація, коли вистава містить у собі виставу: персонаж свідомо грає роль для іншого персонажа, межа між ілюзією і реальністю навмисно розмивається. Зверніть увагу на хронологію трьох творів, де цей прийом реалізовано:

Рік	Твір	Жанр	Як реалізовано прийом
1870	Л. Деліб «Копелія»	Балет	Сванільда вдягається лялькою і грає роль Копелії перед Кошпеліусом. Хореографічна «сцена на сцені» без слів — лише рухом і пантомімою.
1892	Р. Леонкавалло «Паяци»	Опера	Актори грають комедію дель арте, і реальна драма Каніо зливається з роллю. Монолог «Vesti la giubba» — плач актора, який мусить сміятися.
1905	Р. Штраус «Саломея»	Опера	«Танець семи покривал» — Саломея влаштовує виставу для Ірода як маніпуляцію, щоб

		отримати голову Йоканаана. Танець як зброя і ілюзія.

Ключовий висновок для хореографа:

«Копелія» Деліба (1870) випереджає веристські опери на 22–35 років. Це означає, що прийом «сцена на сцені» має пластино-музичну першість ще до того, як він став свідомою драматургічною концепцією у веристській опері.

Відмінність між жанрами принципова: в опері («Паяци», «Саломея») прийом реалізується через слово, вокал та танець — глядач чує, як персонаж усвідомлює подвійність своєї ролі. У балеті («Копелія») — виключно через рух і пантоміму. Тіло стає єдиним інструментом і єдиним доказом ілюзії.

Для балетмейстера це — пряма підказка: коли музика і рух створюють «виставу всередині вистави», хореограф має особливо ретельно вибудовувати два шари — що персонаж показує і що насправді переживає. Музика Деліба у сцені «пробудження» Копелії блискуче підтримує цей подвійний план: механічна, ритмічна — і раптом тепла, жива.

Питання для обговорення після перегляду:

- У «Паяцах» Каніо знає, що він актор, і страждає від цього. Сванільда у «Копелії» грає ляльку свідомо і радісно. Як ця різниця відображена в музиці кожного твору?
- «Танець семи покривал» Саломеї — це маніпуляція чи мистецтво? Чи може хореограф зробити так, щоб глядач не знав відповіді?
- Чи знаєте ви сучасні хореографічні постановки, де використовується прийом «сцена на сцені»? Як там вирішено музичний супровід?

Рекомендована до розділу література

1. Александрова О., Шара О. Наратив і музична драматургія: параметри взаємодії. Музичне мистецтво і культура. 2024. Вип. 41.
2. Вороновська О. В. Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики ХІХ-ХХ ст. : навч. посіб. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 161 с.
3. Ільченко П. Режисерський аналіз драматургії оперного твору у світлі новітніх тенденцій розвитку музичного театру. Мистецтвознавство. 2025. № 1 (66). 21 с.

Розділ ІV. Сучасні стилі.

Тема 15. Огляд сучасних музичних стилів: класицизм, імпресіонізм, експресіонізм та Джаз-Модерн у танцювальних композиціях ХХ–ХХІ ст.,... Особливості стилю та драматургії

Розділ присвячений музиці ХХ–ХХІ ст. у контексті сучасної хореографії: від імпресіонізму і експресіонізму до джазу і мюзиклу. Студенти опановують нову музичну лексику сучасного постановника.

Розкрити специфіку трьох провідних стилів музики кінця ХІХ — ХХ ст. та їхній вплив на хореографічну мову модерну і неокласику. Розкрити музичну природу джазу і мюзиклу як основи для сучасної хореографії; показати, як сучасна оперна і симфонічна музика поглинула джазову мову.

Зміст лекції:

- Класицизм у музиці ХХ ст. (неокласицизм): повернення до ясності форми, поліфонії, тонального мислення. Провідні представники: Б. Барток, К. Орф.
- Імпресіонізм: народився у французькому живописі (К. Моне, Ед. Мане, П. Сезан). У музиці — К. Дебюссі М. Равеля. Особливості: розмиті контури, колоризм, пентатоніка і цілотнові гами, м'якість гармонії, програмність.
- К. Дебюссі «Ноктюрни»: «Хмари» — повільна зміна хмарних образів (статика і плинність); «Сирени» — жіночий хор без слів як символ водяної стихії. Симфонічна поема «Післяполудений відпочинок Фавна як прообраз сучасної музики (П'єр Булез).
- М. Равель «Болеро» — видатний зразок ритмічного *crescendo*. Одна тема — 340 тактів — лише оркестровка змінюється. Балет «Дафніс і Хлоя».
- Г. Форте «Пелеас і Мелізанда», — символізм, тонка ліричність, приглушені фарби.
- Експресіонізм: загострення виразності до межі, деформація образу, дисонанси. А. Шенберг, А. Берг. Вплив на сучасну хореографію Піни Бауш (модерн), «Сім смертних гріхів», Йохана Кранко (неокласика) «Приборкання норавливої», Є. Станкович (неокласика, модерн авангард) фольк-опера-балет «Коли квітне папороть», балет «Травнева ніч».
- Джаз: витоки у афроамериканській культурі. Блюз, рег-тайм, свінг — три кити. Особливості: синкопований ритм, свінг, імпровізація, специфічна гармонія (септакорди, нонакорди, альтерації).
- А. Дворжак «Гумореска» — її роль у популяризації слов'янської і народної теми у класичній музиці. Проста форма, щира мелодія, викликає алузивні асоціації з джазовим ритмом.

- Дж. Гершвін «Поргі та Бесс» — «народна опера». Синтез джазу і класичної оперної традиції. Арія «Summertime» — аналіз: колискова, блюзова основа, пентатоніка, оркестровий колорит.
- Теренс Бланшар «Чемпіон» (2023) і «Вогонь, замкнений у моїх кістках» (2021) — сучасна афроамериканська опера. Синтез джазу, симфонічного письма, рок-елементів. Соціальна тематика.
- К. Вайль «Тригрошова опера» — зонги як інструмент політичної сатири. Поєднання кабаре, джазу, класичних форм. Брехтівський ефект «очуження».
- Особливості драматургії: відкрита форма, монтажний принцип, число-за-числом проти наскрізної дії.
- Раду Покліктару «Болеро», «Грек Зорба».

Порівняльна таблиця стилів:

Ознака	Імпресіонізм	Неокласицизм	Експресіонізм
Гармонія	Дисонуючі розкладені акорди, нечіткі каденції	Класичні форми, сучасна гармонія	Різкі дисонанси, атональність
Ритм	Вільний, плинний, rubato	Чіткий, моторний	Різкий, уривчастий, агресивний
Форма	Вільна, програмна	Суворі, класичні	Вільна, часто одночастинна
Образ	Природа, світло, вода, мрія	Ясність, ілюзія пропорції	Страх, тривога, гротеск
Хореограф	В. Ніжинський	Р. Пті, Дж. Баланчін, Серж Лифар, А. Рехвіашвілі	П. Бауш, М. Бежар

🎵 Музичні приклади та репертуар:

- К. Дебюссі. «Хмари» з «Ноктюрнів» — імпресіоністська оркестровка
- К. Дебюссі. «Сирени» — хор без слів, колористика
- М. Равель. «Болеро» — ритм як єдиний рушій форми
- Г. Форте. Сюїта «Пелеас і Мелізанда» — символізм у оркестровій музиці
- К. Данькевич. Симфонія № 2 фрагменти — неокласичні принципи в українській музиці
- Б. Лятошинський. Симфонія № 3 — драматизм і форма
- Є. Станкович балет «Травнева ніч».

💬 Питання для обговорення:

- Яка з трьох стилів — імпресіонізм, неокласицизм, експресіонізм — є найближчою до сучасного contemporary dance? Чому?
- Як «Болеро» Равеля перетворює обмеження (одна тема) на художній принцип? Чи є аналог в хореографії?

 Завдання для самостійної роботи:

- Написати аналітичну слухову картку на «Хмари» Дебюссі: форма, стиль, засоби виразності, хореографічний потенціал.
- Переглянути відеозапис будь-якої постановки на музику Дебюссі або Равеля. Чи відповідає хореографія стилю музики?

Ключові терміни джазу:

Свінг — особлива пульсація, де вісімки виконуються нерівно (тріольно)	Синкопа — акцент на слабкій долі або між долями
Блюз — 12-тактова форма; характерні «сині» ноти (b3, b5, b7)	Рег-тайм — синкопована фортепіанна музика кін. XIX ст.
Зонг (song) — пісенний номер у Вайля: з коментарем, відстороненістю	Імпровізація — спонтанна варіація теми у реальному часі

 Музичні приклади та репертуар:

- Дж. Гершвін. «Summertime» з «Поргі та Бесс» — блюз-коліскова
- Дж. Гершвін. «Rhapsody in Blue» — симфонічний джаз
- К. Вайль. «Mack the Knife» (Пісня Мекі-Ножа) з «Тригрошової опери»
- Т. Бланшар. Фрагменти з опери «Вогонь, замкнений у моїх кістках»
- А. Дворжак. «Гумореска» — порівняння оригіналу і джазових обробок

 Питання для обговорення:

- Джаз як музика імпровізації — чи можливий танець-імпровізація у відповідь на джазову музику? Яка це хореографічна техніка?
- Чим відрізняється драматургія «Поргі та Бесс» від класичної опери? Чи наближається вона до балету?

 Завдання для самостійної роботи:

- Написати фінальну аналітичну слухову картку: обрати один твір із репертуару Розділу IV. Повний аналіз за всіма 6 критеріями.
- Підготувати усну презентацію (5–7 хв.) «Моя музика для постановки»: обрати твір, описати форму, стиль, образ і хореографічний задум.

Рекомендована до розділу література

1. Вороновська О. В. Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики XIX-XX ст. : навч. Посіб. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 161 с.
2. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX–XX століть : навч. Посібник. Київ : Музична Україна, 1993. 207 с.

Тема 16. Підсумковий урок.

Мета. Узагальнити та систематизувати знання здобувачів хореографічної освіти з усіх розділів курсу; перевірити здатність самостійно аналізувати музичний твір та обґрунтовувати хореографічний задум на основі музичних засобів виразності.

Зміст заняття.

Підсумкове обговорення пройденого матеріалу

Презентація здобувачами хореографічної освіти фінального завдання «Моя музика для постановки»

Захист хореографічного задуму з музичним обґрунтуванням

Зворотній зв'язок викладача.

Завдання. Підготувати усну презентацію (5-7 хвилин); обрати музичний твір, описати його форму, музичні засоби виразності, жанр, стиль та хореографічний задум.

4. Структура освітнього компонента

Назви освітніх блоків і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
Лек.		Пр.	Інд.	СРС	
1	2	3	4	5	6
Розділ І. Лексичний феномен музичного мистецтва					
Тема 1. Вступ до курсу «Аналіз музичних творів»	3	2	-	-	1
Тема 2. Музичний тезаурус Античності	5	2	2	-	1
Тема 3. Інтонаційно-образна основа музичного твору	6	2	2	1	1
Тема 4. Хромотипічна структура фразування	6	2	2	1	1
Тема 5. Динаміка та артикуляція музичної лексики	6	2	2	1	1
Розділ ІІ. Музична форма.					
Тема 6. Прості форми	6	2	2	1	1
Тема 7. Складні форми	6	2	2	1	1
Тема 8. Наскрізні форми. Рондо	6	2	2	1	1
Тема 9. Наскрізні форми. Варіації	6	2	2	1	1
Розділ ІІІ. Циклічні форми.					
Тема 10. Сюїтні танцювальні цикли.	7	2	2	1	2

Тема 11. Вокальні та інструментальні цикли.	6	2	2	1	1
Тема 12. Сонатно-симфонічний цикл.	7	2	2	1	2
Тема 13. Опера	7	2	2	1	2
Тема 14. Балет.	7	2	2	1	2
Розділ IV. Сучасні стилі					
Тема 15. Імпресіонізм, експресіонізм, джаз-модерн	5	2	2	-	1
Тема 16. Підсумкова лекція	1	-	-	-	1
Разом за II семестр	90	24	24	6	36

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Слуховий аналіз інтонаційно-образної основи музичного твору	2
2	Мелодія, метроритм, темп: визначення на слух	2
3	Динаміка артикуляція та агогіка у музичному застосуванні	2
4	Аналіз простих музичних форм у Sonic Visualiser	2
5	Аналіз складних форм та рондо	2
6	Варіаційний розвиток, визначення принципу монотематизма: слуховий аналіз	2
7	Сюїтний цикл: визначення жанру та форми основних танців	2
8	Аналіз вокального та інструментального циклу. Композиція і драматургія.	2
9	Визначення розвитку головних та побічних партій в сонатно-симфонічному циклі.	2
10	Оперна драматургія. Визначення лейтмотивної основи.	2
11	Балетні варіації. Визначення форми та головного образу	2
12	Сучасні стилі у танцювальних композиціях. Аналіз на слух	2
13	Побудова графіків музичної форми та динаміки в вокальному та оркестровому творі. Порівняння вихідних даних	2
14	Підсумкове практичне завдання: захист хореографічного задуму.	2

6. Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Музичний тезаурус Античності: лади та їх зв'язок з почуттями людини.	2
2	Інтонації-символи в музиці світового надбання	2
3	Метро-ритмічні особливості танцювальних жанрів	2
4	Прості і складні форми у вокальній музиці	2

5	Варіювання та принцип монотематичного розвитку у балетній музиці.	2
6	Старовинні танці барокової сюїти.	2
7	Сонатна форма у симфонічній та оперній музиці.	2
8	Лейтмотиви в опері та балеті	2
9	Імпресіонізм К. Дебюсі та М. Равеля у хореографії	2
10	Сучасні українські музичні твори в хореографічному мистецтві.	2

7. Методи та форми навчання

Лекційно-інформаційний метод — подання систематизованих знань про засоби музичної виразності, форми, жанри, стилі. **Аналітичний метод** — розгляд образного змісту музичного твору через аналіз та синтез виражальних засобів музичної виразності. **Метод слухового аналізу музичних творів** — поставлення попередніх задач для виявлення закономірностей музичної виражальної логіки. **Кампаративний метод** — зіставлення різних музичних жанрів і стилів в хореографічну площину. **Метод візуалізації** — використання мультимедійних презентацій, нотних прикладів синхронно зі слуханням музичного твору, графіків динаміки та музичної форми. **Метод проєктної діяльності** — створення аналітичних проєктів музичних фрагментів з хореографічними інтерпретаціями. **Самостійна робота** — опрацювання рекомендованої літератури, ведення індивідуального словника музичних термінів, підготовка аудіокарток з музичними фрагментами. **Інтегрований міжмистецький підхід** — встановлення зв'язків між музикою, літературою, живописом і хореографічним мистецтвом.

Форми навчання:

1. Лекційні заняття.
2. Практичні заняття.
3. Індивідуальна робота
4. Самостійне опрацювання.

8. Методи оцінювання та контролю

Контроль успішності та визначення рівня навчальних досягнень здобувачів освіти проводиться відповідно до навчально-методичної карти освітнього компонента.

Поточний контроль навчальної діяльності

Поточний контроль здійснюється під час лекційних і практичних занять, а також через індивідуальні аналітичні завдання (зокрема

аналітичні слухові картки, цифрові графіки). Мета поточного контролю — виявлення рівня засвоєння навчального матеріалу, уміння аналізувати музичні твори, застосовувати термінологію, висловлювати власні естетичні судження.

До форм поточного контролю належать:

- **Активність в практичних заняттях** – виконання слухових завдань, аналіз музичних прикладів, побудова хореографічних паралелей.
- **Аналітичні слухові картки** — індивідуальні письмові завдання за результатами прослуховування музичних творів (оцінюються за 10-бальною шкалою).
- **Активність під час лекцій і обговорень** — короткі відповіді, участь у слухових вправах.

Поточний контроль спрямований на:

- систематичну перевірку знань і навичок;
- формування аналітичного мислення;
- стимулювання самостійної роботи;
- розвиток музично-естетичного сприйняття та фахової мови.

Підсумковий контроль. Екзамен наприкінці II семестру у формі практичного аналітичного завдання.

Критерії оцінювання графіку динаміки та музичної форми (10 балів)

Критерій	Зміст оцінюваного компонента	Бали
Графік динаміки (5 балів)		
1. Відповідність позначень частинам музичної форми	Коректно визначено та позначено часову точку зміни динаміки.	0–2 бали
2. Визначення кульмінації	Правильне розташування кульмінаційної точки,	0–2 бали
3. Підпис точок відповідно визначенням	Розуміння термінології музичної лексики	0–1 бал
Графік музичної форми (5 балів)		
4. Визначення частин форми	Правильно позначені частини форми, відповідно слухових уявлень твору (ab,aba тощо)	0–2 бали

5. Виставлення хронометражу твору	Точно визначено початок і кінець кожного твору	0-2 бали
6. Назва музичної форми	Правильно визначено та підписано тип форми	0-1 бал

Контроль якості знань. Контроль якості знань здійснюється систематично протягом семестру і спрямований на виявлення рівня засвоєння теоретичного матеріалу, аналітичних умінь та слухової культури здобувачів освіти. Основними видами контролю є:

- поточний контроль (аналіз і обговорення під час практичних занять, виконання слухового аналізу, творчих завдань);
- підсумкова оцінка (за результатами практичного екзаменаційного завдання).
- Поточні оцінки виставляються за:
- глибину аналітичного розуміння музичних явищ;
- Активність на лекціях та практичних заняттях.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Розділ 4	С Р С	Практична робота	Екзамен	Всього
T1 – T5	T6 - T9	T10 - T14	T15 - T16	20	8	40	100
10	8	10	4				
32							

Активність на лекції – 2 бали (відповідь на питання для обговорення, усна характеристика музичного прикладу, коротка письмова реакція на прослуханий музичний фрагмент)

Самостійна робота – 20 балів максимально (позначення динаміки та частин форми на графіку Sonic Visualiser 10 балів, та 2 аналітичні слухові картки по 5 балів).

Практична робота – 8 балів максимально (оцінюється вміння застосовувати музичну термінологію та знання музичних засобів виразності в фаховій діяльності).

Екзамен (створення відео-фрагменту хореографічного ескізу з контрастною темою) – 40 балів максимально (пояснення застосування музичних засобів

виразності 2 бали, 5 критеріїв відповідності хореографічному твору: інтонаційний пласт, ладова семантика, музична форма, жанр, стиль).

Навчально-методична карта освітнього компонента

Всього: лекції 30 год., практичні 28 самостійна робота 20 год., індив. 12 год., форма контролю – екзамен

Розділи	Розділ 1	Розділ 2
Лекції	T1,T2,T3,T4, T5 – 10 балів	T6,T7,T8, T9 – 8 балів
Лекції	Розділ 3	Розділ 4
	T10, T11, T12, T13, T14 - 10 балів	T15,T16 - 4 бали
Самостійна робота	2 аналітичні слухові картки по 5 балів – 10 балів	Графік у Sonic Visualiser (динаміка + форма – 10 бали)
Практична робота	Оцінювання якості застосування музичного понятійно-категоріального апарату в аналізі 8 балів	
Види контролю	Екзамен – 40 балів	
Разом – 100 балів		

9. Питання до екзамену

Екзамен проводиться у формі практичного аналітичного завдання: здобувач освіти отримує незнайомий музичний фрагмент і виконує:

Усний аналіз засобів музичної виразності (інтонація, лад, форма, темп, динаміка, стиль, жанр) – 20 балів.

Обґрунтування хореографічного задуму підготовленого задалегідь хореографічного ескізу: як музичні засоби виразності визначають характер руху, образ, структуру танцювальної композиції – 20 балів

10. Оцінювання результатів навчання

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену із урахуванням поточного оцінювання, а також виконання всіх видів самостійної роботи.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	За шкалою ECTS	За національною системою	Характеристика знань, умінь і навичок здобувача освіти
90 - 100	A	відмінно	Здобувач освіти вільно орієнтується у засобах музичної виразності, самостійно аналізує музичний твір за всіма критеріями (інтонація, лад, динаміка, жанр, стиль). Без складнощів розпізнає структуру складних, наскрізних музичних форм, диференціює цикли за закономірностями композиції і драматургії. Вільно виявляє головні та другорядні теми з музичних творів. Здатен аргументовано обґрунтувати хореографічний задум на основі музичного аналізу. Проявляє творче мислення, ініціативність, самостійність суджень та креативний підхід до нестандартних рішень.
81-89	B	дуже добре	Володіє міцними знаннями засобів музичної виразності, музичною термінологією, правильно визначає прості та складні музичні форми. Вміє визначати головний образ твору,

			стиль та жанр композиції. Здатен встановлювати паралелі між музичними засобами виразності та їх хореографічним втіленням в нескладних творах. Проте не спроможний до креативного підходу в нестандартних рішеннях.
73-80	C	добре	Розпізнає основні засоби музичної виразності та знає значну частину музичної термінології. Визначає прості музичні форми та розуміє жанрові та стильові ознаки музичного твору. Встановлює зв'язок між музикою та рухом, але не завжди аргументує хореографічний задум достатньо повно.
64-72	D	задовільно	Демонструє часткове розуміння засобів музичної виразності. Плується у визначенні форми музичного твору. Використовує обмежену музичну термінологію. Аналіз поверхневий, хореографічні паралелі встановлює з допомогою викладача.
60-63	E	достатньо	Має фрагментарні знання музичної термінології. Важко встановлює причинно-наслідкові зв'язки між музичними засобами виразності та хореографічним змістом.
35-59	FХ	незадовільно, з можливістю повторного складання	Не володіє базовими навичками музичного аналізу. Не здатен визначити будь-яку музичну форму. Не вміє встановити паралель між музикою та хореографією. Майже не володіє музичною термінологією.
0-34	F	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням	Не розрізняє засоби музичної виразності, не розуміє зв'язку музики з хореографічним мистецтвом. Не володіє музичною термінологією.

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення курсу «Аналіз музичних творів» спрямоване на формування у здобувачів хореографічної освіти здатності аналізувати твір за засобами музичної виразності, розпізнавати його форму, жанр і стиль, а також застосовувати здобуті знання у фаховій постановчій діяльності.

1. Навчально-методичні матеріали •

Робоча програма освітнього компонента.

- Конспекти лекцій до кожної теми.
- Збірники завдань для самостійної роботи (аналітичні, порівняльні).

- Плани практичних занять із переліком музичних прикладів для слухового аналізу.
- Методичні рекомендації з організації лекцій, практичних занять та самостійної роботи.
- Аналітична слухова картка (індивідуальний інструмент поточного контролю).
- Інструкція роботи з програмою Sonic Visualiser для графічного аналізу музичного твору.

2. Інформаційно-довідкові ресурси

- Основна та додаткова навчальна література (згідно з рекомендованим списком).
- Електронна бібліотека КМАТ імені Сержа Лифаря.
- Аудіо- та відеоматеріали музичних та театральних творів (YouTube).
- Цифрові ресурси з аналізу музичних творів (Kdenlive, Canva, IMSLP, Sonic Visualiser).

3. Контрольно-оцінювальні матеріали

- Критерії оцінювання аналітичних слухових карток (10ти бальна шкала)
- Критерії оцінювання практично-аналітичних робіт (8-бальна шкала).
- Критерії оцінювання екзаменаційного практичного завдання (40 бальна шкала).

4. Візуальні та мультимедійні засоби

- Тематичні аудіо- та відео фрагменти для лекцій і практичних завдань.

Цифрові інструменти для аналізу музичної форми та динаміки музичного твору Sonic Visualiser, Kdenlive, Canva.

Методичне забезпечення забезпечує інтеграцію слухового, аналітичного та кампаративного підходів, формує навички музично-пластичного мислення здобувачів хореографічної освіти.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Аналіз музичних творів: навчальний посібник. Друге видання, виправлене та доповнене / Фіськова Н. Я., Нечепуренко О. І. – Вінниця: ТОВ «Вінницька міська друкарня», 2022. – 108 с.
2. Вороновська О. В. Історія еволюції художніх стилів зарубіжної музики ХІХ-ХХ ст. : навч. посіб. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 161 с.
3. Жаркова Валерія Ж35 Історія західної музики: Homo Musicus від античності до бароко : Навчальний посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.
4. Калашник М. П., Хіріна Г. О. Музичний тезаурус античності : метод. рек. для самот. роботи з освітнього компоненту «Історія зарубіжної музики» для здобувачів вищої освіти за спец. А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво). Харків, 2025. 62 с
5. Сенник О. Д. Аналіз музичних творів : навч. посіб. для фахової передвищої мистецької освіти. Київ, 2025. 133 с
6. Степурко В. І. Аналіз музичних творів : навчальний посібник. Київ : НАКККіМ, 2020. 140 с.
7. Шурдак М. І. Аналіз музичних творів. Теоретичний матеріал для практичної та самостійної роботи. Ч. 1 : метод. рек. для здобувачів вищої освіти спец. 025 «Музичне мистецтво». Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2022. 23 с.

Додаткова література:

- Александрова О., Шара О. Наратив і музична драматургія: параметри взаємодії. Музичне мистецтво і культура. 2024. Вип. 41.
- Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу ХІХ–ХХ століть: Клод Дебюссі. Морис Равель : навч. посібник для вищ. та серед. муз. навч. закл. Київ : Музична Україна, 1993. 207 с.

Ільченко П. Режисерський аналіз драматургії оперного твору у світлі новітніх тенденцій розвитку музичного театру. Мистецтвознавство. Часопис Національної музичної академії ім. П. Чайковського. 2025. № 1 (66). 21 с.

Оганезова-Григоренко О. В. Почуття ритму як особлива форма усвідомлення інтонаційного враження (на прикладі творчого алгоритму артиста мюзиклу). Музичне мистецтво і культура. 2022. Вип. 1(35). С. 5–15. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2022-35-1-1>

Юферова Г. Музикознавчий аналіз як пізнання художньої логіки твору. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 64, т. 2. С. 154–159.

Авторські публікації у періодичних наукових виданнях, що включені до переліку фахових видань України та до наукометричних баз.

1. Панчішна, К. Л. (2025). Професійна компетентність концертмейстера класичного танцю: розвиток та саморозвиток. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), (4), 123–130. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2024-PP-4-123-130>
2. Панчішна, К. Л. (2025). Пластично-музична ізометрія екзерсису: комунікативні канали та амплітудні імпульси взаємодії. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя), (4), 44–54. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2025-PP-4-44-54>
3. Панчішна, К. Л. (2025). РОЛЬ ДИСЦИПЛІНОВАНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ У ЗАКЛАДАХ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА. Формування компетентностей обдарованої особистості в системі позашкільної та вищої освіти, 1(4), 248–258. <https://doi.org/10.18372/2786-823.1.20671>

13. Методичні рекомендації щодо організації навчальної роботи з курсу «Аналіз музичних творів»

Особливості лекційного викладу:

- зв'язок музично-аналітичного матеріалу з мистецьким, культурним надбанням.
- емоційна насиченість викладу: лекція має бути не тільки академічною, а й образною;
- використання мультимедійних засобів (відеофрагменти концертів, балетів, опер, слайди з партитурами);
- слухання музичних прикладів як невід'ємна складова сприйняття;
- активна взаємодія з аудиторією — постановка питань, короткі слухові завдання, обговорення вражень.

Методичні прийоми:

- *Проблемна лекція* — постановка дискусійного питання (“Чи можна вважати тотожними засоби втілення образного змісту в вокальній та інструментальній специфіці?”).
- *Практична-візуалізація* — створення графіків.

- **Викладачу рекомендовано:**

- добирати музичні твори, близькі до професійної сфери студентів (музика до танцю, театру, кіно);
- акцентувати на порівняннях засобів виразності в різних жанрах (принцип лейтмотивного розвитку в симфонічних, оперних та балетних творах);
- формувати у здобувачів хореографічної освіти **аналітичну компетентність** — уміння слухати, розуміти аналізувати та узагальнювати музичний зміст.

- **Самостійна робота здобувачів освіти (СРС)**

Самостійна робота спрямована на закріплення теоретичних знань і розвиток музично-аналітичного мислення. Вона формує навички креативного підходу до застосування музичної семантики до хореографічних втілень.

Основні напрями СРС:

- опрацювання лекційного матеріалу, розширення фахового понятійно-категоріального апарату музичними термінами;
- підготовка до практичних завдань;
- слухання та аналіз музичних прикладів (з веденням коротких аналітичних нотаток);
- складання власних «аудіоальбомів»;
- перегляд відеозаписів вистав, балетів, концертів із подальшим аналітичним описом.

Рекомендації здобувачам освіти:

- систематично слухати академічні YouTube-канали, цифрові архіви;
- звертати увагу на комплекс виражальних музичних засобів.
- створити власну систему позначень хореографічних рухів в музичних творах.

• Методи, засоби та технології навчання

- **Інтерактивні методи:** слуховий аналіз з визначенням спрямуванням,
- **Візуально-слухові:** мультимедійні презентації, QR-коди для переходу до музичних прикладів.
- **Проблемно-аналітичні:** зіставлення різних музичних фрагментів, жанрів в хореографічному втіленні.
  - **Дослідницькі:** пошук маловідомих музичних творів, синхронне відтворення адаптованого нотного тексту та оркестрового музичного фрагменту.
- Сучасні технології (цифрові архіви, інтерактивні платформи, аудіовізуальні редактори) розширюють можливості навчання та формують новий тип музичного мислення — аналітично-інтегрований.

• Оцінювання навчальної діяльності

- **Лекції:** активність, уважність, короткі усні відповіді, 0–2 бали.
- **Практичні завдання** визначення музичної логіки із застосуванням відповідної музичної термінології – 8 балів
- **Самостійна робота:** відповідність позначень на графіку, — до 10 балів.

- **Підсумковий контроль:** практичне аналітичне завдання – усний аналіз музичного твору з обґрунтуванням власного хореографічного задуму.

Критерії оцінювання визначають рівень:

- аналітичності мислення;
  - глибини розуміння стилів і жанрів;
  - здатності застосовувати знання у сфері хореографії й мистецької освіти.
- **Методологічні принципи курсу**
- **Аналітизм** — вивчення твору через систему засобів музичної виразності.
  - **Компаративність** — порівняння музичних форм, жанрів, стилей.
  - **Міждисциплінарність** — інтеграція музики, літератури, живопису, театру, хореографії.